

Syndróm bieleho nosa

(Preložené a upravené podľa smerníc Bat Conservation Trust, Veľká Británia)

1. Úvod

White-nose syndrom (WNS) – syndróm bieleho nosa sa spája s úhynom viac ako 1 000 000 netopierov na severovýchode USA, počty netopierov poklesli o 80–100% od roku 2006, kedy bol WNS prvýkrát zistený!

Je pomenovaný po typickej bielej hube nájdenej na mnohých netopieroch (druh *Geomyces destructans*). O syndróme sa vie doposiaľ veľmi málo. Neznáme je šírenie, prenos a tiež či huba usmrcuje netopiere alebo je len sekundárnou infekciou. Vplyv na ľudské zdravie nie je známy, ale nie sú žiadne informácie o postihnutí ľudí po návšteve miesta kde sa WNS pozoroval.

Netopiere s hubovými povlakmi boli v poslednej dobe hlásené v Holandsku a Nemecku, čo podnecuje obavy, že by mohlo dôjsť k výskytu WNS v Európe. **V roku 2010 bola už potvrdená táto huba na netopierovi veľkom (*Myotis myotis*) vo Francúzsku ([Puechmaile et al. 2010](#))!** Ako preventívne opatrenie, zriadila britská organizácia pre ochranu netopierov (Bat Conservation Trust – BCT) monitorovací program na zaznamenávanie pozorovaní od ľudí pracujúcich s netopiermi vo Veľkej Británii. Monitoring odporúča sekretariát EUROBATS aplikovať aj v ostatných európskych krajinách. Cieľom tohto monitoringu je:

- Uľahčiť rýchlu identifikáciu podozrivých prípadov na národnej úrovni
- Zvýšiť povedomie a podnecovať ostražitosť
- Zabezpečenie jednotného prístupu
- Poskytnúť rámec na zabezpečenie efektívnej komunikácie

V tomto metodickom dokumente sa môžete dozvedieť ako ľudia pracujúci s netopiermi a návštevníci jaskýň môžu prispieť k monitoringu WNS a získať rady ako pomôcť minimalizovať riziká šírenia.

2. Čo je potrebné si všímať

V USA bol syndróm spojený väčšinou s týmito symptómami:

- netopiere mali biele hubové povlaky hlavne na nose, ale aj na krídlach, ušiach a/alebo chvoste,
- netopiere sa zoskupovali pri vchodoch do zimovísk alebo v oblastiach kde normálne nezimujú,
- netopiere vyletovali počas dňa pri teplotách pod nulou alebo blízko nuly,
- mŕtve alebo zomierajúce netopiere v blízkosti zimovísk.

Nie všetky netopiere postihnuté WNS mali biele hubové povlaky na tvárovej časti. Mŕtve a hynúce netopiere boli často podvyživené a dehydrované. Predpokladá sa, že jedince postihnuté WNS minuli zásoby tuku príliš skoro na to aby mohli prežiť do konca zimy. Respektíve, postihnuté netopiere mohli spôsobovať vyrušovanie celých zimujúcich kolónií a inak zdravé netopiere sa prebúdzali a použili pri tom významné zásoby tuku ako dôsledok tohto rušenia.

Izolovane tieto symptómy (povlak, lietanie počas dňa...) nemusia byť spojené s WNS. Napríklad WNS nie je jedinou príčinou bielych povlakov na netopieroch a nie všetky netopiere postihnuté WNS musia mať biely povlak. Preto je potrebné všímať si všetky symptómy.

3. Ako prispieť k monitoringu

Všetky druhy netopierov a ich úkryty sú na Slovensku zákonom chránené (Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 v znení neskorších predpisov). To znamená, že nie je možné vstupovať do známych zimovísk bez výnimky zo zákona. Všetky jaskyne majú na Slovensku najvyšší stupeň ochrany, preto ani tu nie je možné vstupovať bez oprávnenia.

Žiadame všetkých spolupracujúcich na monitoringu netopierov ako aj dobrovoľníkov kontrolujúcich zimoviská aby vyplnili priložený dotazník, ktorý zaberie len niekoľko minút a umožní získať obraz o možnom ochorení WNS na Slovensku a v Európe. Dotazníky môžu byť zasielané elektronicky na adresu: mato@netopiere.sk alebo poštou: Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku, Andraščíkova 1, 085 01 Bardejov.

Žiadame každého, kto bude pozorovať nezvyklú letovú aktivitu netopierov počas dňa, zvlášť pri teplotách pod nulou, aby to taktiež ohlásil.

4. Ako minimalizovať riziko šírenia

Ak uvidíte živé alebo mŕtve netopiere s bielym povlakom, prosím nedotýkajte sa ich. Ak je to možné, odfotíte ich a ihneď opustite miesto nálezu. Zaznamenajte si podrobne, kde presne bol netopier nájdený a kontaktujte Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku na tel. čísle: 0910-946793.

Informujte sa o aktuálnom stave a šírení syndrómu na stránke www.netopiere.sk/syndrom-bieleho-nosa/. Vedci stále nepotvrdili, či je možné preniesť ochorenie napr. cez ľudí navštevujúcich jaskyne. Preto je potrebné robiť preventívne opatrenia, pokiaľ sa nezistí viac. Je vhodné sa vyhnúť cestovaniu medzi lokalitami zimovania netopierov, ktoré sú blízko infikovaných regiónov. Ak to nie je možné, je potrebné urobiť dekontamináciu (očistenie) a dezinfekciu všetkého vybavenia (oblečenie, kombinézy, zdroje svetla atď.) a povrchov, ktoré mohli prísť do kontaktu s vybavením (napr. aj kufror auta)!

5. Existuje riziko pre ľudské zdravie?

Dopady na ľudské zdravie sú otázne a neexistuje zatiaľ údaj o tom, žeby ľudia boli infikovaní po kontakte s WNS. Stále sa ale zisťujú nové fakty o tomto syndróme, preto nie je možné dať jednoznačnú informáciu o možnosti nákazy v prípade kontaktu s nakazeným netopierom.

Aktuálne informácie nájdete tu:

http://www.bats.org.uk/pages/about_bats-white-nose_syndrome-586.html

http://www.fws.gov/northeast/white_nose.html

www.netopiere.sk/syndrom-bieleho-nosa/

<http://www.cdc.gov/eid/content/16/2/pdfs/09-1391.pdf>

Povodné znenie smernice v anglickom jazyku aj s uvedením dezinfekcie:

www.netopiere.sk/documents/White_Nose_Syndrome_Guidelines.pdf

SYNDRÓM BIELEHO NOSA – zázpis z terénneho pozorovania

(Prosím zašlite elektronicky na: mato@netopiere.sk alebo poštou na: Spoločnosť pre ochranu netopierov na Slovensku, Andraščíkova 1, 085 01 Bardejov)

Pozorovateľ		
Meno:		
Adresa:		
Telefón:		
E-mail		
Informácie o lokalite		
Názov lokality		
Poloha (kataster, GPS)		
DFS		
Dátum návštevy		
Pozorovanie		
Pozorované netopiere s bielym povlakom	Á / N	Ak ste odpovedali „Áno“ prosím uveďte viac detailov:
Netopiere zoskupené blízko vchodu do zimoviska alebo v oblastiach kde normálne nezimujú	Á / N	
Netopiere vyletovali počas dňa pri teplotách pod nulou alebo blízko nuly	Á / N	
Mŕtve alebo zomierajúce netopiere v blízkosti zimovísk	Á / N	
Ďalšie poznámky:		

Ak uvidíte živé alebo mŕtve netopiere s bielym povlakom, prosím nedotýkajte sa ich. Ak je to možné, odfoťte ich a ihneď opustite miesto nálezu. Zaznamenajte si podrobne, kde presne bol netopier nájdený a volajte na tel. číslo: 0910-946793.